

■ Sisällysluettelo

Esipuhe	9
HISTORIA POLITIIKAN VANKINA: SISÄLLISSODAN TULKINNAT	13
Johdanto, kysymyksenasettelu, tutkimuksessa käytetyt aineistot	13
Historia, tulkinta, politiikka	13
Kysymyksenasettelu	16
Käytetyt lähteet	19
Tulkintojen historia	22
Sisällissodan punainen ja valkoinen totuus	22
Voittajien tulkintoja: puhdistava rajuilma	24
Hävinneiden tulkintoja: sosialidemokratian puolustus	29
Tulkintoja Neuvosto-Venäjältä	37
Historiankirjoitus ja 1918	38
Mistä alkaa vuoden 1918 historiankirjoitus?	38
Aikalaistulkintoja	40
Paavolaisen aika	43
Viime vuosikymmenen tulkintoja	46
SISÄLLISSODAN VÄKIVALLAN JUURET	49
Väkivaltaa Euroopassa, Venäjällä, Suomessa	49
Helvetinkoneita herroille	49
Väkivalta suuriruhtinaanmaassa	52
Työväestö ja vallankumous	55
Työtaistelusta vallankumoukseen	55
Aseistetut linnoitukset	57
Yli rajan	60
1900-luvun suurin keksintö	60
Mitä vihalla ei voida selittää	62
Ohjeet ja niiden merkitys	66
Yhteenvedo	69
PUNAKAARTI RANKAISUTOIMISSA: MIELIVALTA VAI TAKTISIA ISKUJA?	71
Vallankumouksen viha ja järki	71
Sotatoimia vai luokkavihaa?	71
Vallankumouksellisten oikeudet	75
Punakaartin toveri- ja sota-oikeudet	79
Vastavallankumouksellisiin kohdistunut väkivalta	82
Erityisten asiain jaosto	82
Tiedusteluosastot jakavat kenttäoikeutta	84
Tietoja yksittäisistä kenttäoikeuksista	88
Kansanvaltuuskunnan oikeusosasto tutkii	93
Punakaartien järjestelmällinen terrori	96

Toijalan vallankumousoikeuden II jaosto	96
Toijalan rintamasotaoikeus	99
Kouvolan tutkijatoimikunta	102
Kouvolan murhakomissio	104
Miehet terrorin takana	108
Yhteenveto	112
SUOJELUSKUNNAT RANKAISUTOIMISSA:	114
LUETTELOINTI, ETSINTÄ, RANKAISU	
Suojeluskunnat sisäisessä sodassa	114
Suojeluskuntien historian vaikea vaihe	114
Aseiden hallinta, yhtä kuin alueen hallinta	116
Epäluotettavien luettelointi	118
Tiedustelutoiminta epäluotettavien kartoituksen tukena	125
Pidätysprosessi	128
Rankaisun muodot huhti-toukokuussa 1918	130
Järjestys palautetaan maaseudulle	130
Suojeluskuntalaisten ohjeet puhdistusvaiheessa	134
Kenttäoikeudet maaseudulla	136
Suojeluskuntien ja vankileirien yhteistyö puhdistusvaiheessa	140
Tarkkaillaa ja rangaiskaa	142
Rankaisutoimien merkitys myöhemmälle valvontatyölle	142
Kellä tieto, sillä valta	145
Yhteenveto	147
VALKOINEN ARMEIJA RANKAISUTOIMISSA:	149
TUTKIJALAUTAKUNNAT, KOMENDANTIT	
Sota ja laki	149
Kapinallisten rankaisu ja sotatilasäädökset	149
Ylipäällikön neuvottelukunnan ohjeet ja niiden vastaanotto	155
Huhtikuun vaikeat päivät	162
Valkoinen armeija ja kurinpalautuksen muodot	166
Rankaisujärjestelmän kokokuva	166
Rintamaesikuntien mukana kulkevat oikeudet	170
Karjalan armeijakunnan rintamaoikeudet	173
Lentävää kenttäoikeutta – lentävät osastot jakavat oikeutta	179
Kenttäoikeutta kihlakunnanoikeuden muodoin	183
– Satakunnan rintamaoikeus	
Komendantit: tutkinta, tuomitseminen ja rankaisu keskitetään	188
Komendantit rauhoittavat alueen	188
Ikaalisten komendantti Mikko Ilkka	192
Lahden komendantti Artturi Käpy	196
Kaupunkiin palautetaan järjestys: G. A. Finne	202
Tampereen komendanttina	
Yhteenveto	211
KAKSITOISTA PÖYTÄKIRJAA, KAKSITOISTA PAIKKAKUNTAA	214
Mitä pöytäkirjat kertovat?	214
Olivatko pöytäkirjat tutkimisen vai rankaisun väline?	214

Pöytäkirjojen muoto	215
Valkoisten sodanaikaiset kenttäoikeudet	217
Kemin kenttäoikeudet	217
Värtsilän taistelua seurannut oikeudenjako	222
”Vapaudentaistelua vastaan toimineiden” kuulustelut Raahessa	227
Varkauden kenttäoikeus	232
Rankaisutoimet pikkukaupunkiyhteisössä	240
Hyvinkään valkokaartin tutkijalautakunnat	240
Kuulustelut Hämeenlinnassa	246
Lappeenrannan soto-oikeus	252
Viipurin puhdistus	257
Viipurin tutkijalautakunnat	257
Punikkien etsintää ja selvitystyötä	263
Kurinpalautus maaseudulla	267
Vihdin nimismiehen rankaisuret	267
Luumäen suojeluskunnan kuulusteluoikeus	272
Virolahden paikallinen tutkintolautakunta	278
Uudenkirkon tutkijalautakunnat	282
Yhteenveto	288
OIKEUSMIEHIÄ	292
Kenttäoikeuksien jäsenet	292
Aivan tavallisia kenttäoikeuksien jäseniä	292
Lautamiehiä ja herrasmiehiä	294
Viipurin tutkijalautakuntien miehet ja naiset	300
Lautakuntien jäsenten myöhemmät vaiheet	302
Sotilaiden käsityksiä rankaisutoimista	303
Ignatiuksen ja Wilkmanin keskusteluja	303
Upseerien näkökantoja	303
Vapaaehtoiset sotilaat	306
Omatekoisia sotasankareita	307
Laki, laittomuus ja lakimiehet – Lakimiehet tutkijalautakunnissa	311
Kenttäoikeuksien sotatuomarit	311
Laillisuustaistelusta kenttätuomioihin	313
Lakimiehet sodassa	316
Sotatuomareiden mielialoja	318
Yhteenveto	322
KAPINALLISET KENTTÄOIKEUDESSA:	327
KUULUSTELU, PUOLUSTUS, TUOMIO	
Kapinalliset	327
Keitä syytetyt olivat?	327
Keskivertokapinallisen kuva	328
Vallankumouksen rivimiehet	332
Takavarikkomiesten kohtalo	334
Kaartin päällystö ja vallankumoushallinto	336
Surmatekoja	339
Vallankumouksen naiset	341

Vallankumouksen lapset	347
Virkamiehet ja porvarit punakaartissa	351
Venäläiset ja baltit kuulusteluissa	353
”Koko paikkakunnan kauhu” ja muita epäsosiaalisia seikkoja	355
Ensimmäistä luokkaa	358
Vallankumouksellisista kapinallisiksi – ja sotavangeiksi	362
Alistetut vallankumoukselliset	362
Käsityksiä kapinasta	363
Kaartiin liittymisen pakko	365
Vihan hedelmiä	367
Yhteistyöhaluiset, lavertelijat, ilmiantajat	370
Tuomitseminen ja tuomiot	375
Nopeutettu prosessi, pikatuomiot	375
Mitä todistajat kertoivat?	378
Tuomiot ja kokonaisuolleisuus	379
Yhteenvedo	381
REAKTIOITA VALTAAN JA VÄKIVALTAAN	383
Mielivaltaa, kosta vaiko oikeuden toteutumista?	383
Reaktioita punaiseen oikeudenkäyttöön	383
”Ei kosta, vaan oikeuden toteutumista” – Reaktioita valkoiseen oikeudenkäyttöön	385
Kostonhimo ja rankaisun halu – osa rankaisun todellisuutta	387
Kansalaiskokoukset jakavat oikeutta	389
Ken ei ole meidän puolellamme...	391
Yksityisiä pohdintoja ja julkisia kannanottoja	393
Yksityisiä mietteitä	393
Lopetettakoon teloitukset!	396
Korpi-Jaakko ja kenttöoikeudet	398
Yhteenvedo	400
VOIKO LAITTOMUUS OLLA OIKEUTTA?	401
TAULUKOT	406
Taulukot 1–32	407–434
LIITTEET	
Liite 1. Kenttöoikeus ja rankaisutoimet	435
Liite 2. Ehdotus Satakunnan rintamalle perustettavista rintamasotaoikeuksista	435
Liite 3. Viipurin kaupungin komendantinviraston ohjeet tutkijalautakunnille	441
LÄHTEET JA KIRJALLISUUS	443
SUMMARY	452
HENKILÖ- JA ASIAHAKEMISTO	461